

Als een vis in het water

1 juni 2014 door Wies Kalsbeek

Onder de vluchtelingen die Nederland de afgelopen decennia heeft opgevangen bevinden zich tienduizenden Somaliërs. Ze zoeken allemaal hun weg in Nederland of elders. Een deel van hen draagt – met hun Nederlandse kennis en ervaring – bij aan de wederopbouw van hun geboorteland. Eén van hen is Abdisalam Ali. Hij zegt: ‘Mijn school in Mogadishu was helemaal gratis. In de jaren tachtig, toen Siad Barre president was, ging daarom iedereen naar school. Nu krijgen veel kinderen in Somalië geen onderwijs. Ik voel me verplicht iets te doen. Dat is toch logisch?’

Abdisalam Ali

Abdisalam Ali is Somaliër én Nederlander. In 1991, op zijn zesentwintigste, ontvlucht hij zijn geboorteland en bouwt zijn leven in Nederland op. Na een periode in asielzoekerscentra in Veendam en Heerhugowaard woont hij, met zijn gezin, in Amsterdam.

Als asielzoeker krijgt hij met steun van de Stichting voor Vluchteling-Studenten UAF de kans om Bedrijfseconomie aan de Hogeschool Holland te volgen. Met zijn verblijfsvergunning en diploma op zak werkt hij onder andere als boekhouder bij de gemeente Amsterdam. ‘Ik probeer in Somalië soms uit te leggen hoe geweldig Nederland is: een land zo ver weg dat mij, Abdisalam uit Somalië, toelaat, accepteert en kansen geeft. Ik vind het zo bijzonder.’

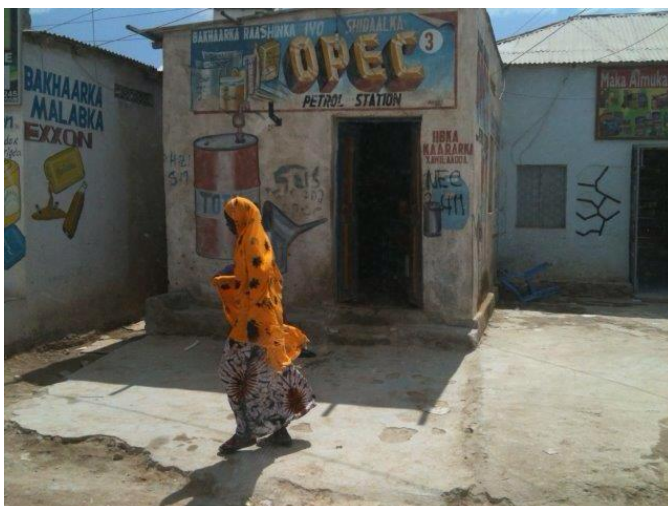
Terwijl Abdisalam dit vertelt zit hij in zijn geboortedorp Eyl aan de Indische Oceaan. Een unieke en historische plek in de provincie Puntland in Somalië. Hij heeft een tijdelijk contract van het IOM, the International Organization of Migration, om lokale boekhouders te adviseren.

Kaalo Nederland

In 1995, toen Abdisalam nog maar kort in Nederland woonde, is hij één van de oprichters van Kaalo Nederland. Het doel van deze NGO (niet-gouvernementele organisatie) is een positieve duurzame bijdrage leveren aan de wederopbouw van de provincie Puntland in Somalië.

Kaalo Nederland is gevestigd in Amsterdam en bestaat uit een aantal actieve Nederlandse Somaliërs. De organisatie is dankzij de hulp van onder andere Wilde Ganzen, Hivos, NCDO en Oxfam-Novib onder andere verantwoordelijk voor de bouw van zes scholen, waaronder een blindenschool, een ziekenhuis en verschillende ondergrondse waterreservoirs.

Namens Kaalo Nederland heeft Abdisalam de afgelopen jaren tijdelijk voor DRC en UNDP in Puntland gewerkt. Nu werkt hij met zijn organisatie aan zijn droom voor Eyl.

De parel van Puntland

Kaalo Nederland is de partner van Kaalo in Puntland. Kaalo is gevestigd in Garowe, de hoofdstad van de provincie. Deze lokale organisatie heeft twintig medewerkers die actief zijn op diverse terreinen, waaronder voorlichting en begeleiding op het gebied van hiv/aids, rechtsbescherming van asielzoekers en vluchtelingen, empowerment voor vrouwen en de strijd tegen vrouwenbesnijdenis. Kaalo is de grootste lokale NGO in de provincie. Eén van de belangrijkste verdiensten van Mohamed, de directeur van Kaalo is de parel van Puntland:

Puntland State University. Hij is één van de oprichters van en dagelijks betrokken bij deze zichtbaar geweldige impuls voor duizenden jongeren en de regio. De universiteit is volop in ontwikkeling. Somalische professoren uit diverse delen van de wereld komen naar de universiteit om (tijdelijk) les te geven. En dankzij de enthousiaste (opvallend veel vrouwelijke) studenten die rechten studeren ontstaat er op dit moment in Puntland een nieuwe generatie die een rechtssysteem opbouwt en rechtshulp biedt.

Eyl

Eyl is het dorp waar Abdisalam als kind onbezorgd aan zee speelde en de vele bergen beklom. Het dorp bestaat eigenlijk uit twee delen.

Eyl één ligt tussen de bergen, zes kilometer van de kust. Hier wordt een negenentwintig kilometerslange heldere rivier, afkomstig van een berg verderop, het eerst zichtbaar. Deze kleine rivier stroomt rustig door het droge rotsachtige gebied richting zee en verbindt Eyl één met Eyl twee.

Eyl twee ligt direct aan de Indische Oceaan, de straten in het dorp zijn van zandstrand. Abdisalam woont als kind dan weer bij zijn in het ene gedeelte bij zijn ouders, dan weer in het andere gedeelte bij zijn oudere broer.

Zijn gezicht straalt als hij over zijn jeugd vertelt: 'Zie je, daar liepen we dan, bijna iedere dag, wel vijf kilometer langs het water richting zee en dan beklommen daar we die bergen'.

Eyl is ook vandaag wonderschoon. De combinatie van droog woestijngebied met hier en daar groen door de rivierstroom, de ruwe rotsen en bergen, de kleurrijke mensen, kamelen, geiten, hier en daar struisvogels, het witte zandstrand en natuurlijk de blauwe zee vol vis maken Eyl tot een bijzondere plek.

‘Deze regen kennen wij niet’

Eyl is ook het district wat in november vorig jaar het meest getroffen is door de cycloon, die een enorme vloedgolf veroorzaakte. Tijdens een bijeenkomst op 25 november, waar vier ministeries en zo'n 20 tot 25 NGO's verzameld zijn, wordt een update gegeven door OCHA Somalië.

Volgens hen is in dit gebied 70 tot 90% van het vee verloren gegaan, zijn 5000 huishoudens hun huis kwijtgeraakt en diverse scholen, wegen en gezondheidscentra onherstelbaar beschadigd. Zo'n twee weken later heeft 90% van de mensen iets van noodhulp ontvangen in de vorm van onderdak, kleding voedsel of drinkwater. 10% is nog niet bereikt, vooral omdat ze door die verwoestende cycloon onbereikbaar zijn.

‘Het is zo onbeschrijflijk erg,’ zegt Abdisalam. ‘En iedereen kijkt nu naar wat in de Filippijnen is gebeurd en dat moet ook, maar ze kijken niet naar hier. De mensen zeiden tegen mij: “Deze regen kennen wij niet”.’

De trieste resten van de storm zijn ook onderweg naar Eyl zichtbaar. Hele stukken weg zijn door de waterstroom weggeslagen. En doordat veel nomaden huis en vee verloren zijn, ontstaan hier en daar kleine schrale vluchtelingenkampen, waar hulporganisaties zoals de UNHCR, Unicef, Somalia Red Cross, World Vision, Save the Children en Diakonia noodhulp verlenen. Ook de overheid doet zijn deel en lokale bedrijven helpen mee waar ze kunnen.

Kaalo heeft via de lokale radio een oproep gedaan om kleding en andere spullen te brengen: “Misschien heb je vier broeken en kan je er wel eentje missen.” Het blijkt te werken. Dagelijks worden zakken kleding en huisraad bij de organisatie afgeleverd. Het zal de komende tijd van iedereen nog veel inspanning en geld vragen om mensen te helpen hun leven weer op te bouwen en de wegen en scholen waar mogelijk te herstellen.

Piraten

Het mooie lichte Eyl heeft nog een andere, donkere kant. 'Eyl is de plek van de piraten' vertelt Abdisalam. 'Hier vandaan vertrokken jarenlang de kleine schepen richting zee, om internationale schepen te overvallen en mensen te ontvoeren om losgeld te kunnen vragen. Gelukkig is er nu een einde aan gekomen. Hier en daar worden door de grote bazen nog wel jongeren geworven, maar de jongeren willen niet meer ingezet worden. Ik hoop zo dat er voor hen andere kansen komen.'

Hier in Eyl is alleen een lagere school, je moet voor een middelbare school naar Garowe of nog verder. Dit betekent dat iedereen die hier woont laag opgeleid is en weinig kansen heeft. Dat maakt dat Eyl zich zo weinig heeft ontwikkeld. Neem nou die rivier, mensen maken nauwelijks gebruik van dat mooie schone water.'

'Je kunt zoveel doen, bijvoorbeeld met landbouw. Als we met elkaar niet zorgen voor meer werk en mogelijkheden dan zoeken jongeren het noodgedwongen in de criminaliteit, sluiten zich aan bij een terroristische groepering of ze vertrekken op kleine bootjes richting Europa, met veelal trieste gevolgen. Het is belangrijk dat we dit beseffen.'

'Toen ik in 2005 voor het eerst weer in Eyl kwam, bestelde ik vis in een restaurant. Ik ben dol op vis, als kind aten we altijd al vis. En weet je? Ze serveerden mij vis uit een blik! Dit is toch niet te geloven? Deze zee zit boordevol overheerlijke vis en ik krijg vis uit blik. Ik ben kwaad geworden en ik heb het niet gegeten.'

Sindsdien ben ik vaak terug geweest in dit restaurant en heb ik altijd verse vis gekregen,' zegt hij tevreden.'

'En nog iets,' vertelt Abdisalam gepassioneerd verder: 'Ik liep op het strand en zag overal stukken vis liggen. Mensen hadden een grote vis gevangen, er zelf een klein stukje van gegeten en hem toen weggegooid. Ik werd echt wanhopig en besloot op dat moment iets te gaan ondernemen.'

Visserijproject

En het is Abdisalam gelukt. Het begin is er. Met veel tijd en moeite heeft Abdisalam sinds kort steun gevonden voor zijn droom: het visserijproject.

Trots vertelt hij over de bijdrage die het Nederlandse Ministerie van Buitenlandse Zaken levert en hoe fantastisch Wilde Ganzen hem steunt.

En door de samenwerking met de visserijcoöperatie - met zo'n zestien vissers - en de steun vanuit Nederland staan er zowel in Garowe als in Eyl spiksplinternieuwe koelruimtes, inclusief een schaafijsmachine.

De start van een – als het aan Abdisalam ligt – grootse onderneming in Eyl en andere plaatsen in Puntland.

In één jaar zijn er ten behoeve van het visserijproject 39 mensen getraind, zowel in technische vaardigheden als in visverwerking.

Dit visserijproject biedt werkgelegenheid, inkomsten, ontwikkeling en dus een toekomst voor Eyl', zegt hij.

'Maar het gaat niet snel. We hebben bijvoorbeeld alleen al zes maanden nodig gehad om een tien meter diepe waterput te boren. De stenen zijn hier zo hard en we hebben geen apparatuur. Die stenen moesten daarom eerst verbrand worden voordat we konden hakken, echt zwaar werk. Nu hebben we water en een watersysteem aangelegd.'

‘Zie je daar die bootjes op het strand? Met die bootjes halen de vissers de vis binnen en brengen het naar deze koeling. Van hier wordt een deel schoongemaakt en direct verkocht, een ander deel gaat met vrachtwagens naar de koeling in Garowe.’

‘Hierdoor is er nu wekelijks een vismarkt in Garowe en hebben de restaurants in Garowe tegenwoordig veelvuldig vis op het menu.’

‘De koelingsruimte in Garowe is door Nederland betaald. We hebben eerst een jaar lokale mensen opgeleid en zij hebben samen met een Belgisch bedrijf het gebouw neergezet. En het ging heel goed, dus daarna konden de Somaliërs zelf de ruimte in Eyl bouwen.’

‘Ik ben zo blij met dit goede begin. Dit is de plek waar het moet gebeuren.’

‘Zie je al die prachtige grote krabben lopen op het strand? Daar doet niemand wat mee. En mosselen, hier zijn heel veel soorten mosselen.’

Dus ik hoop op nog meer steun. Er is nog zoveel te doen en zoveel nodig. Bijvoorbeeld een grotere boot. Zie je hoe hoog die golven vandaag zijn? Vandaag kan er daarom niet gevist worden. Zo jammer. Als we een grotere boot hebben kunnen we gemakkelijk ver de zee opgaan en veel vis vangen.

Een ander probleem is dat de zee en dit koelingsgebouw net te ver van elkaar liggen om de vis gemakkelijk en snel in de koeling te krijgen. De route van een paar honderd meter moet eigenlijk verstevigd worden om met een auto grote hoeveelheden vis te vervoeren.

En er is nog iets wat ik op moet lossen. De compressor is kapot en ik kan in heel Puntland niemand vinden die verstand heeft van koeltechniek. Ik moet snel regelen dat een paar mensen deze kennis krijgen. Nu moet er iemand uit Jemen of Kenia komen of we moeten de compressor opsturen.’

Nomaden

Abdisalam is de afgelopen jaren regelmatig in Eyl en kent alle ongeveer tweeduizend inwoners en zeker nog een keer zoveel mensen in de omgeving. 'Eyl is ook een district,' zegt hij. 'En in het district wonen heel veel nomaden. Soms ben ik jaloers op hun leven. Ze hebben weinig stress. Het zijn ook vredelievende, wijze mensen.'

'In veel gemeenschappen is het zo dat als er iemand van de ene familie wordt vermoord, er direct wraak genomen wordt en iemand uit die andere familie om het leven wordt gebracht. Bij de nomaden hier gaat dat anders. Als er iemand vermoord wordt gaan de betrokkenen samen in gesprek en onderhandelen. De schuldige familie betaald dan zo'n 100 kamelen voor een vermoorde man en ongeveer 50 kamelen voor een vermoorde vrouw. Natuurlijk is dat verschil tussen man en vrouw in onze ogen vreemd, maar van hun manier van conflicten oplossen kunnen veel mensen in de wereld iets leren.'

'En nomaden zijn heel gastvrij. Als je van Garowe naar Eyl zou lopen, dat is zo'n 240 kilometer door woestijngebied, dan is dat geen probleem want je kunt onderweg steeds bij de nomaden verblijven. Ze slachten direct een dier voor je.'

Het heeft in deze regio onlangs twee keer geregend en ook mede door de vloedstroom is het dorre land enigszins groen. 'De nomaden en hun dieren hebben nu een prachtige tijd,' zegt Abdisalam.

'Weet je dat je voor een goede kameel op de markt wel duizend dollar kunt krijgen? Kan je nagaan hoe rijk sommigen nomaden zijn. Dit beseffen ze zelf vaak niet en dat komt ook omdat ze in één dag weer arm kunnen zijn. Als er geen regen komt of zoals nu met de vloedgolf, verliezen ze soms 80% van hun kudde.'

Sommige nomaden verkopen daarom tegenwoordig een deel van hun kamelen, laten van het geld een stenen huis bouwen en settelen zich in een dorpje. Niet iedereen wil dit, maar het gebeurt steeds vaker.

Met Kaalo Nederland hebben we onder andere een dorp voor nomaden gebouwd. We zijn de eerste organisatie die dit gedaan heeft. Vierentwintig huizen in totaal. Dit is naast het visserijproject het project waar ik het meest trots op ben. Wilde Ganzen heeft ons hierbij enorm geholpen. En we hebben niet alleen huizen gebouwd maar ook een school en we hebben een ondergronds waterreservoir aangelegd. Dit dorp heet Budunbuto en ligt op de route naar Eyl.

Iedere keer als ik naar Eyl rijd, stap ik daar even uit en dan komen de dankbare inwoners naar mij toe. Ze hebben zo'n respect voor wat wij gedaan hebben. En ik ben trots dat dit met Nederlandse hulp is gebeurd

Moeder

Abdisalam komt uit een groot gezin. Zijn vader had in zijn leven vijf vrouwen, meestal drie tegelijkertijd. 'Hij was een businessman en hij had verschillende huizen. Ik heb heel veel broers en zussen,' zegt hij. 'Een paar broers van mij wonen in de Verenigde Staten, in San Diego.'

Toen mijn vader stierf is mijn moeder naar hen toe gegaan. De laatste jaren ging het niet goed met haar, ze had veel te hoge bloeddruk, kon slecht lopen en moest steeds vaker in een rolstoel. Ik denk ook dat ze eenzaam was. Haar kinderen hebben natuurlijk hun eigen gezin en hun eigen leven.'

'Op een gegeven moment zei ze dat ze terug wilde naar Somalië en we gingen voor haar op zoek naar een mooi stenen huisje in een dorpje in haar geboortestreek. Maar dat wilde ze niet. Ze wilde als een nomade wonen, in een hut, heel primitief.'

Mijn moeder heet Aisha, ze is nu achtentachtig jaar en woont in haar hut, drie kilometer van het dorp en ze vindt het prachtig. Er komen veel mensen bij haar op bezoek, ook veel van haar kinderen, kleinkinderen en achterkleinkinderen die in de buurt wonen. Haar bloeddruk is veel lager en ze loopt gewoon naar het dorp. Ze is weer sterk geworden. En als ik bij haar kom dan wordt er een geit geslacht en drinken we samen kamelenmelk.

Onderwijs

Abdisalam begrijpt het goed dat zijn moeder voor dit leven kiest. Hij zou het zelf ook wel willen, maar voor hem is het voorlopig geen optie: 'Ik heb een gezin en mijn zoon en dochter zijn geboren en opgegroeid in Nederland. Daarbij vind ik het belangrijk dat ze goed onderwijs krijgen. Ik bel hen hier vandaan iedere dag even om ze te motiveren.'

'In Somalië is weinig goed onderwijs, want er is een groot tekort aan goede leerkrachten. Daarnaast is er hier geen goede gezondheidszorg, geen rechtssysteem en weet je dat niemand hier belasting betaalt? Er is helemaal geen belastingstelsel. Het zal nog lang duren voor alles hier goed georganiseerd is.'

'En het grootste probleem is misschien wel dat je de politiek niet kunt vertrouwen. De verkiezingen in Puntland zijn net weer achter de rug en gelukkig vreedzaam verlopen. Interpeace van de UN heeft hier de afgelopen tijd enorm geïnvesteerd om die verkiezingen democratischer te maken, maar het is nog niet gelukt. De ontwapening van burgers is nog geen feit en niet iedereen was geregistreerd. De oudsten van de stam selecteren nu de parlementariërs waar de Somaliërs dan weer uit mogen kiezen. Ja alles draait hier nog om het clansysteem.'

'In Puntland zijn bijvoorbeeld de Majerteen en de Darod de grootste clans en dan zijn er nog heel veel subclans. En mensen zijn geneigd alles goed te vinden als iemand van hun clan een beslissing neemt. Dat heb ik nooit begrepen want juist bij de overheid is er nog veel sprake van machtsmisbruik,' zegt Abdisalam heel nadrukkelijk.

En direct daarna: 'Het probleem van Puntland is ook dat er hier geen middenklasse is. Mensen zijn of arm of rijk. Dat moet veranderen. Ik hoop echt dat mijn vrouw en ik later weer in Somalië kunnen gaan wonen', zegt hij. 'Maar in dat geval gaan onze kinderen denk ik niet mee, die blijven vast en zeker in Nederland. Mijn dochter zei onlangs tegen mij: "Papa, ik voel mij 20% Somalisch en 100% Nederlands", zegt hij lachend.

'Weet je wat ik lastig vind?' zegt Abdisalam. 'Iedereen denkt bij Somalië aan de onveiligheid, aan Al Shahaab en aan de piraten. Dat begrijp ik wel, maar toch is het niet goed en het klopt niet.

In het zuiden van Somalië is het nog niet veilig misschien, maar in Puntland is het al heel lang rustig, de controle en beveiliging zijn goed georganiseerd, piraten zijn er niet meer en steeds meer gevlochte Somaliërs komen terug om hier te wonen en te werken.'

'En Somaliërs die elders wonen steunen hun geboorteland financieel, dat is op dit moment de grootste financieringsstroom in Puntland. Dat moeten de mensen weten, anders kunnen wij niet verder groeien. Deze provincie is in opbouw en er is heel veel mogelijk. Ik wil graag dat Nederlandse bedrijven in Puntland investeren en dat organisaties en bedrijven mij verder helpen met het visserijproject.'

Er zwemmen hier tonnen tonijn en vele andere lekkere vissen in de Indische Oceaan en nu wordt de meeste vis illegaal gevestigd.' Abdisalam vindt het ongelooflijk. 'Veel boten uit Jemen maar misschien nog meer schepen uit Iran, halen hier hun vis. Ze brengen het onder andere naar Oman, daar wordt de vis schoongemaakt, verpakt en er komt een label van Oman op. Dit vind ik ook een vorm van piraterij. Waarom doen de Europese schepen die deze kust bewaken hier niets aan? Er wordt hier bijvoorbeeld ook door een Italiaans bedrijf veel naar kreeft gedoken, dit wordt direct naar Dubai verscheept en komt dan op de Europese markt. Niemand in Europa weet dat die vis hier bij Eyl gevangen is.'

'Ik hoop dat de internationale gemeenschap Somalië gaat helpen de illegale visserij terug te dringen en we veel meer dan nu vanuit Eyl gaan vissen. Dan kan Somalië zelf de vis distribueren en in bijvoorbeeld Ethiopië of zelfs in Nederland verkopen'.

Garowe

De weg van Eyl naar Garowe is 240 kilometer lang, waarvan 80 kilometer geasfalteerd. Momenteel wordt gewerkt aan het asfalteren van nog zo'n dertig kilometer, de rest van de route is slecht en af en toe heel slecht te berijden.

Het duurt dan ook zeker vijf tot zes uur voor je geheel door elkaar geschud van Eyl in Garowe bent. Onderweg zijn er duizenden kamelen en geiten, nomaden die onderweg zijn naar hun nieuwe bestemming, grote waterreservoirs, mooie dorpjes en een aantal vluchtelingenkampen.

Als de auto zo halverwege de route door het mooie woestijnlandschap is roept Abdisalam ineens tegen de chauffeur: 'Stop. We moeten stoppen!' De chauffeur remt en als de auto stilstaat stapt iedereen uit, benieuwd naar wat er aan de hand is. 'Kijk, kijk,' zegt Abdisalam, en wijst in de verte, 'Daar loopt een geitje. Hij is alleen en dus verdwaald. We moeten de eigenaar zoeken.' En inderdaad als je heel goed en ver kijkt zie je een geitje lopen. Niemand had het gezien, behalve hij. Ja, dit is het land van Abdisalam, hier is hij als een vis in het water.

Wies Kalsbeek

